

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΤΙ-ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΑΤΡΑ 2017

ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙ-ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΟΥ
ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΩΣ ΠΡΟΤΥΠΟ Ο
“ANTI-BULLYING PROCEDURES FOR PRIMARY AND POST-PRIMARY SCHOOLS”
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ
ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ 2013

ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ:
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ Δ/ΝΤΗΣ Π.Γ.Π. ΠΕ11

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΜΩΡΑΪΤΗ ΜΑΡΙΑ ΠΕ06

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	5
1.1 Εισαγωγή.....	5
1.2 Περίληψη των κυριότερων Σημείων.....	6
2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ.....	8
2.1 Ορισμός του εκφοβισμού.....	8
2.2 Τύποι εκφοβισμού.....	9
3. ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ.....	11
3.1 Επιπτώσεις της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.....	11
3.2 Δείκτες εκφοβιστικής συμπεριφοράς.....	11
4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ.....	12
4.1 Ο μαθητής ο οποίος εμπλέκεται σε εκφοβισμό.....	12
4.2 Ο μαθητής ο οποίος είναι θύμα εκφοβισμού.....	13
4.3 Οι πιο ευάλωτοι μαθητές.....	14
4.4 Πού μπορεί να συμβεί ο εκφοβισμός;.....	15
5. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	16
5.1 Ανάπτυξη της πολιτικής.....	16
5.2 Δέσμευση για τις βασικές αρχές βέλτιστης πρακτικής.....	17
5.3 Ανακοίνωση - Κοινοποίηση της πολιτικής.....	18
5.4 Πρόληψη της παρενόχλησης.....	19
6. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΒΕΛΤΙΣΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ.....	20
6.1 Θετική σχολική κουλτούρα και κλίμα.....	20
6.2 Η αποτελεσματική ηγεσία.....	22

6.3 Προσέγγιση σε όλο το φάσμα της σχολικής κοινότητας.....	22
6.4 Κοινή κατανόηση του τι είναι εκφοβισμός και ποιες οι επιπτώσεις του.....	22
6.5 Η εφαρμογή των στρατηγικών εκπαίδευσης και πρόληψης συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης.....	23
6.6 Αποτελεσματική εποπτεία και παρακολούθηση των μαθητών.....	24
6.7 Υποστήριξη για το προσωπικό.....	26
6.8 Συνεπής έρευνα, παρακολούθηση και καταγραφή της συμπεριφοράς εκφοβισμού (συμπεριλαμβανομένης της χρήσης των καθιερωμένων στρατηγικών παρέμβασης).....	27
6.9 Καθιερωμένες στρατηγικές παρέμβασης.....	28
6.10 Διαδικασίες για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού.....	29
6.11 Διαδικασίες για την καταγραφή της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.....	32
6.12 Εκφοβισμός ως μέρος μιας συνεχούς συμπεριφοράς.....	33
6.13 Υποστήριξη για μαθητές που επλήγησαν από τον εκφοβισμό.....	33
6.14 Η συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας.....	34
7. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ – ΕΠΟΠΤΕΙΑ.....	35
7.1 Περιοδικές συνοπτικές εκθέσεις στο Σύλλογο διδασκόντων.....	35
7.2 Ετήσια επισκόπηση από το Σύλλογο διδασκόντων.....	35
Παράρτημα 1: Πρακτικές συμβουλές για την οικοδόμηση μιας θετικής κουλτούρας και κλίματος στο σχολείο.....	36
Παράρτημα 2:Πρότυπο για την καταγραφή της συμπεριφοράς εκφοβισμού.....	38
Πίνακας 1: Βασικά στοιχεία μιας θετικής σχολικής κουλτούρας και κλίματος..	21

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Εισαγωγή

Ο ρόλος του σχολείου είναι να παρέχει την κατάλληλη εκπαίδευση για όλους τους μαθητές του. Ένα σταθερό, ασφαλές περιβάλλον μάθησης είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η εκφοβιστική συμπεριφορά, εκ της φύσεώς της, υπονομεύει και υποσκάπτει την ποιότητα της εκπαίδευσης. Η έρευνα δείχνει ότι ο εκφοβισμός μπορεί να έχει βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική ευεξία των μαθητών, στην συμμετοχή τους στο σχολείο, στην αυτοπεποίθηση και την ικανότητα τους να εξελίξουν τα ενδιαφέροντά τους και να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους.

Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί θετικά και σταθερά να αντιμετωπιστεί με μια σειρά μέτρων και στρατηγικών μέσα από το σχολείο με τις οποίες όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας αποκτούν τη δυνατότητα να δράσουν αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση αυτής της συμπεριφοράς. Ενώ αναγνωρίζεται ότι οικογενειακοί και κοινωνικοί παράγοντες παίζουν ένα σημαντικό ρόλο τόσο στην γέννηση όσο και στην πρόληψη του εκφοβισμού, ο ρόλος του σχολείου στην πρόληψη είναι κομβικό στοιχείο ζωτικής σημασίας και δεν πρέπει να υποτιμάται. Πρωτοβουλίες από το σχολείο μπορούν είτε να ενισχύσουν θετικά τις προσπάθειες ή να συμβάλουν στην αντιμετώπιση ανεπιτυχών προσπαθειών των γονέων να αλλάξουν την μη αποδεκτή συμπεριφορά. Οι γονείς και οι μαθητές έχουν ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο αλλά και την ευθύνη να βοηθήσουν το σχολείο για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε αρνητική επίπτωση στο σχολείο της συμπεριφοράς εκφοβισμού που συμβαίνει αλλού. Η έρευνα σε διεθνές επίπεδο δείχνει σαφώς την καθοριστική σημασία της ύπαρξης και της εφαρμογής μιας σχολικής πολιτικής που καθορίζει την προσέγγιση του σχολείου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού. Μια πολιτική αντι-εκφοβισμού, όταν αναπτυχθεί και εφαρμοστεί σε όλη την σχολική κοινότητα μπορεί να είναι ο ακρογωνιαίος λίθος στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Επομένως απαίτηση για όλα τα σχολεία είναι η δημιουργία μιας πολιτικής για την καταπολέμηση του εκφοβισμού στο πλαίσιο του συνολικού τους κώδικα συμπεριφοράς.

Κύριος στόχος είναι η δημιουργία μιας συγκεκριμένης κατεύθυνσης και καθοδήγησης στο προσωπικό του σχολείου, για την πρόληψη και αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού αλλά και για την αντιμετώπιση τυχόν αρνητικών επιπτώσεων της συμπεριφοράς εκφοβισμού που συμβαίνει αλλού. Οι σχολικές αρχές και το προσωπικό του σχολείου πρέπει να συμμορφώνονται με αυτές τις διαδικασίες κατά την αντιμετώπιση καταγγελιών για εκφοβισμό καθώς και περιστατικών εκφοβισμού. Η πολιτική του σχολείου ενάντια στον εκφοβισμό πρέπει να αποτελεί κοινή επιδίωξη του προσωπικού του σχολείου, να δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του και να γνωστοποιείται στον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.

1.2 Περίληψη των κυριότερων Σημείων

Τα παρακάτω είναι μια περίληψη των κύριων σημείων και των διαδικασιών που αναφέρονται μέσα στο συνολικό πλαίσιο του παρόντος κανονισμού.

Ο εκφοβισμός ορίζεται ως ανεπιθύμητη, αρνητική συμπεριφορά, λεκτική, ψυχολογική ή σωματική, που διενεργείται από ένα άτομο ή ομάδα κατά άλλου προσώπου ή προσώπων και επαναλαμβάνεται στο χρόνο. Οι διαδικασίες αυτές καθιστούν σαφές ότι ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει κυβερνοεκφοβισμό και εκφοβισμό ταυτότητας όπως ομοφοβικό και ρατσιστικό εκφοβισμό.

Οι διαδικασίες αυτές περιγράφουν συνοπτικά τις βασικές αρχές της βέλτιστης πρακτικής τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού και απαιτούν όλα τα σχολεία να δεσμευτούν σε αυτές τις αρχές στο πλαίσιο της πολιτικής αντι-εκφοβισμού τους. Οι βασικές αρχές είναι οι εξής:

- ✓ Ένα θετικό πολιτισμένο σχολικό κλίμα.
- ✓ Αποτελεσματική ηγεσία.
- ✓ Μία ευρεία προσέγγιση από όλη τη σχολική κοινότητα.
- ✓ Μια κοινή κατανόηση του τι είναι εκφοβισμός και ποιες οι επιπτώσεις του.
- ✓ Εφαρμογή των στρατηγικών εκπαίδευσης και πρόληψης .
- ✓ Αποτελεσματική εποπτεία και παρακολούθηση των μαθητών.
- ✓ Υποστήριξη για το προσωπικό του σχολείου.

✓ Συνεπή καταγραφή, διερεύνηση και παρακολούθηση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.

✓ Συνεχή αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής για την καταπολέμηση του εκφοβισμού.

Οι διαδικασίες αυτές αναγνωρίζουν ότι ο ακρογωνιαίος λίθος στην πρόληψη του εκφοβισμού είναι μια θετική σχολική κουλτούρα και κλίμα ευνοϊκό στη διαφορετικότητα που βασίζεται στη συμμετοχικότητα και τον αλληλοσεβασμό. Οι διαδικασίες αυτές περιγράφουν τα βασικά στοιχεία μιας θετικής σχολικής κουλτούρας και παρέχουν επίσης στα σχολεία μερικές πρακτικές συμβουλές για την οικοδόμηση ενός τέτοιου κλίματος στο σχολείο.

Οι διαδικασίες αυτές τονίζουν τη σημασία μιας προσέγγισης από όλη την σχολική κοινότητα, τη διοίκηση, το προσωπικό, τους μαθητές και τους γονείς. Εκτός από το ρόλο της διοίκησης και του προσωπικού, οι γονείς και οι μαθητές έχουν σημαντικό ρόλο και ευθύνη να βοηθήσουν το σχολείο για την πρόληψη και αντιμετώπιση το σχολικής εκφοβιστικής συμπεριφοράς και να χειριστούν οποιαδήποτε αρνητική επίπτωση εντός του σχολείου συμπεριφοράς εκφοβισμού που συμβαίνει αλλού.

Οι διαδικασίες αυτές απαιτούν, η πρόληψη του εκφοβισμού, να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής για την καταπολέμηση του φαινομένου. Οι στρατηγικές εκπαίδευσης και πρόληψης που το σχολείο θα εφαρμόσει πρέπει να τεκμηριώνονται στην γενική πολιτική κατά του εκφοβισμού.

Η πολιτική ενάντια στον εκφοβισμό πρέπει επίσης να καθορίζει τις διαδικασίες που το σχολείο θα ακολουθήσει για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, για την επίσημη αναφορά και την καταγραφή φαινομένων εκφοβισμού. Οι διαδικασίες του σχολείου πρέπει να είναι συνεπείς με την κατεύθυνση που καθορίζονται στο παρόντα κανονισμό.

Οι διαδικασίες αυτές στοχεύουν στη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, στην επίλυση προβλημάτων και στην αποκατάσταση, όσο αυτό είναι δυνατό, των σχέσεων των εμπλεκομένων και όχι στην απόδοση ευθυνών και κατηγοριών.

Σε κάθε περίπτωση κατά την οποία έχει διαπιστωθεί από έναν εκπαιδευτικό ότι έχει προκύψει εκφοβιστική συμπεριφορά:

✓ Οι γονείς των εμπλεκόμενων μαθητών θα πρέπει να ειδοποιηθούν σε πρώτο στάδιο για το θέμα και να πληροφορηθούν τα μέτρα που έχουν ληφθεί ή πρόκειται να ληφθούν.

✓ Ο εκπαιδευτικός που παρατήρησε το φαινόμενο πρέπει να τηρήσει γραπτά αρχεία που θα βοηθήσουν τις προσπάθειές για την επίλυση του ζητήματος και να αποκαταστήσει, όσο είναι εφικτό, τις σχέσεις των εμπλεκόμενων μερών.

✓ Ο εκπαιδευτικός που παρατήρησε το φαινόμενο πρέπει να καταγράψει τη συμπεριφορά εκφοβισμού στο τυποποιημένο πρότυπο εγγραφής στο Παράρτημα 3. Ένα αντίγραφο πρέπει να παρέχεται στο διευθυντή και στον αρμόδιο εκπαιδευτικό που ο Σύλλογος Διδασκόντων έχει καθορίσει.

2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

2.1 Ορισμός του εκφοβισμού

Στο πλαίσιο αυτών των διαδικασιών, ο εκφοβισμός ορίζεται ως ανεπιθύμητη αρνητική συμπεριφορά, λεκτική, ψυχολογική ή σωματική που διενεργείται από ένα άτομο ή ομάδα κατά άλλου προσώπου ή προσώπων και η οποία επαναλαμβάνεται στο χρόνο.

Οι παρακάτω τύποι συμπεριφοράς εκφοβισμού περιλαμβάνονται σε αυτό ορισμό χωρίς να εξαντλούνται όλες οι περιπτώσεις:

I. Εκ προθέσεως αποκλεισμός, κακόβουλα κουτσομπολιά και άλλες μορφές σχεσιακού εκφοβισμού

II. Κυβερνοεκφοβισμός

III. Εκφοβισμός βασισμένος στην ταυτότητα, όπως ομοφοβικός εκφοβισμός, ρατσιστική παρενόχληση, εκφοβισμός με βάση την τσιγγάνικη καταγωγή και ο εκφοβισμός κατά ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

IV. Επιπλέον, η τοποθέτηση ενός προσβλητικού δημόσιου μηνύματος, εικόνας ή δήλωσης σε έναν ιστότοπο (site) κοινωνικής δικτύωσης ή σε άλλα δημόσια φόρουμ όπου μπορούν να προβληθούν τέτοια μηνύματα και μπορούν αναπαραχθούν από άλλους ανθρώπους, θα πρέπει να θεωρηθεί ως εκφοβιστική συμπεριφορά.

V. Μεμονωμένα ή άπαξ περιστατικά εκ προθέσεως αρνητικής συμπεριφοράς συμπεριλαμβανομένου ενός προσβλητικού ή επιζήμιου μηνύματος σε κινητό τηλέφωνο ή άλλων προσωπικών μηνυμάτων δεν εμπίπτουν σε αυτόν τον ορισμό της παρενόχλησης και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας του σχολείου.

2.2 Τύποι εκφοβισμού

Τα παρακάτω είναι μερικά από τα είδη της εκφοβιστικής συμπεριφοράς που μπορεί να προκύψει μεταξύ των μαθητών:

I. **Φυσική επιθετικότητα:** Αυτή η συμπεριφορά περιλαμβάνει σπρώξιμο, βίαιο σπρώξιμο, γρονθοκόπημα, κλοτσιές, σκούντημα και γλίστρημα. Μπορεί επίσης να λάβει τη μορφή σοβαρής σωματικής επίθεσης. Ενώ οι μαθητές συχνά επιδίδονται σε αυτοσχέδια παιχνίδια επαφής, αυτά μπορεί μερικές φορές να χρησιμοποιηθούν ως «κάλυψη» για τη σωματική παρενόχληση ή την πρόκληση πόνου.

II. **Φοβέρα:** Κάποιες συμπεριφορές εκφοβισμού λαμβάνουν τη μορφή «φοβέρας». Μπορούν να βασίζονται στη χρήση της πολύ επιθετικής γλώσσας του σώματος με τη φωνή να χρησιμοποιείται ως όπλο. Ιδιαίτερα ανησυχητική μπορεί να είναι μια έκφραση του προσώπου που μεταφέρει επιθετικότητα ή και απέχθεια.

III. **Απομόνωση / αποκλεισμός και εκφοβισμός σχετικός με τις ανθρώπινες σχέσεις:** Αυτό συμβαίνει όταν ένα συγκεκριμένο άτομο είναι σκόπιμα απομονωμένο, αποκλεισμένο ή αγνοημένο από κομμάτι ή όλη την ομάδα. Αυτή η πρακτική ξεκινά συνήθως από το πρόσωπο που ασκεί την εκφοβιστική συμπεριφορά και είναι δύσκολο να ανιχνευθεί. Μπορεί να συνοδεύεται από το γράψιμο προσβλητικών σχολίων σε δημόσιους χώρους, από την διακίνηση σημειωμάτων ή από ψιθυριστές προσβολές σχετικές με το μαθητή - θύμα. Ο εκφοβισμός μέσα από σχέσεις συμβαίνει όταν οι προσπάθειες ενός ατόμου να κοινωνικοποιηθεί και να δομήσει τις σχέσεις με τους συνομηλίκους του επανειλημμένα απορρίπτονται ή υπονομεύονται.

IV. Κυβερνοεκφοβισμός: Αυτό το είδος του εκφοβισμού είναι όλο και πιο συχνό και εξελίσσεται συνεχώς. Είναι εκφοβισμός που πραγματοποιείται μέσω της χρήσης των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Μπορεί να εμφανιστεί ως κείμενο, φωτογραφίες, βίντεο σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, e-mail, instant messaging (IM), εφαρμογές, ιστοσελίδες παιχνιδιών, chat-rooms και άλλες on-line τεχνολογίες. Το να γίνεται κάποιος στόχος των ακατάλληλων ή επιζήμιων μηνυμάτων είναι η πιο κοινή μορφή του online εκφοβισμού. Καθώς ο κυβερνοεκφοβισμός χρησιμοποιεί την τεχνολογία για να διαπράξει εκφοβιστική συμπεριφορά και δεν απαιτεί πρόσωπο με πρόσωπο επαφή, μπορεί να συμβεί ανά πάσα στιγμή μέρα ή νύχτα. Πολλές μορφές εκφοβισμού μπορούν να διευκολυνθούν μέσω του κυβερνο-εκφοβισμού. Για παράδειγμα, ένας στοχοποιημένος μαθητής μπορεί να λάβει ομοφοβικά μηνύματα ή εικόνες που μπορούν να τοποθετηθούν, να ποσταριστούν με αρνητικά σχόλια για τη σεξουαλική ταυτότητα του ατόμου, την εμφάνιση του κ.λπ.

V. Εξύβριση: Η επίμονη εξύβριση που απευθύνεται στο ίδιο άτομο που πληγώνει, προσβάλλει ή ταπεινώνει θα πρέπει να θεωρηθεί ως μια μορφή της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Συχνά η εξύβριση αυτού του τύπου αναφέρεται στη φυσική εμφάνιση, ή στο ντύσιμο. Η σχολική επίδοση μπορεί επίσης να προκαλέσει εξύβριση. Αυτή η κατάσταση τείνει να οδηγεί σε δύο άκρα. Υπάρχουν εκείνοι που στοχοποιούνται λόγω της κακής σχολικής τους επίδοσης και στο άλλο άκρο, υπάρχουν εκείνοι που επειδή έχουν υψηλές επιδόσεις, γίνονται στόχος.

VI. Υλικές ζημιές-καταστροφή περιουσίας: Τα προσωπικά είδη μπορεί να είναι το επίκεντρο εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Τέτοια συμπεριφορά μπορεί να καταλήξει σε ζημιά στα ρούχα, στο κινητό τηλέφωνο ή άλλες συσκευές, στα σχολικά βιβλία ή άλλο εκπαιδευτικό υλικό του μαθητή. Τα περιεχόμενα της σχολικής τσάντας και κασετίνας μπορεί να είναι διασκορπισμένα στο πάτωμα. Προσωπικά είδη και αντικείμενα μπορεί να παραμορφωθούν, να σπάσουν, να κλαπούν ή να κρυφτούν.

VII. Εκβιασμός: Μπορεί να τεθούν απαιτήσεις για χρήματα, συχνά συνοδευόμενες από απειλές, μερικές φορές αυτές οι απειλές πραγματοποιούνται σε περίπτωση που ο στοχοποιημένος μαθητής δεν υποκύπτει. Ένας μαθητής μπορεί επίσης να εξαναγκαστεί σε κλοπή προκειμένου να καλύψει την απαίτηση αυτού που ασκεί εκφοβιστική συμπεριφορά.

3. ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

3.1 Επιπτώσεις της εκφοβιστικής συμπεριφοράς

Οι μαθητές που είναι θύμα εκφοβισμού μπορεί να αναπτύξουν αισθήματα ανασφάλειας, εξευτελισμού και υπερβολικού άγχους και έτσι μπορεί να γίνουν πιο ευάλωτοι. Η αυτοπεποίθησή τους μπορεί να καταστραφεί με τη συνεχή μείωση της αυτοεκτίμησής τους. Αν και δεν μπορούν να μιλήσουν για το τι τους συμβαίνει, ο πόνος τους υποδεικνύεται μέσα από αλλαγές στη διάθεση και τη συμπεριφορά τους. Ακραίες περιπτώσεις εκφοβισμού μπορεί να οδηγήσουν σε αυτοκτονία. Είναι, ως εκ τούτου, σημαντικό να είμαστε σε εγρήγορση για αλλαγές στη συμπεριφορά, καθώς η έγκαιρη παρέμβαση μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματική.

Οι μαθητές που γίνονται μάρτυρες του εκφοβισμού μπορεί επίσης να επηρεαστούν και μπορεί να υποφέρουν με παρόμοιους τρόπους με εκείνους που έχουν πέσει θύματα εκφοβισμού. Για παράδειγμα, οι μαθητές που είναι μάρτυρες του εκφοβισμού που βασίζεται στην ταυτότητα και μοιράζονται αυτή την ταυτότητα μπορεί να βιώσουν άγχος και να αισθάνονται και οι ίδιοι υπό απειλή. Οι μαθητές μπορούν επίσης να αισθάνονται ενοχές ή αγωνία επειδή δεν είναι σε θέση να βοηθήσουν το θύμα εκφοβισμού.

Υπάρχουν επίσης συνέπειες για τα άτομα που ασκούν εκφοβιστική συμπεριφορά. Οι μαθητές που εμπλέκονται σε μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί να διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο κατάθλιψης. Άλλες πιθανές μακροπρόθεσμες συνέπειες μπορεί να περιλαμβάνουν αυξημένο κίνδυνο ανάπτυξης μιας αντικοινωνικής προσωπικότητας, αγχώδεις διαταραχές, μια πιθανότητα κατάχρησης ουσιών και παραβατική συμπεριφορά στην ενήλικη ζωή με μειωμένα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά επιτεύγματα.

3.2 Δείκτες εκφοβιστικής συμπεριφοράς

Τα ακόλουθα σημάδια και συμπτώματα μπορεί να υποδεικνύουν ότι ένας μαθητής είναι θύμα εκφοβισμού:

I. Άγχος σχετικά με το να πηγαίνει ή να φεύγει από το σχολείο π.χ. ζητάει από τους γονείς του να τον πηγαίνουν με το αυτοκίνητο και να τον παίρνουν οι ίδιοι από το σχολείο.

- II. Απροθυμία να πάει στο σχολείο, άρνηση να παρακολουθήσει το μάθημα.
- III. Πτώση στις σχολικές επιδόσεις, απώλεια συγκέντρωσης και απώλεια του ενθουσιασμού και του ενδιαφέροντος για το σχολείο.
- IV. Συχνή εμφάνιση σωματικών ασθενειών, π.χ. πονοκεφάλους, πόνους στο στομάχι.
- V. Ανεξήγητες αλλαγές είτε στη διάθεση ή στη συμπεριφορά που μπορεί να είναι ιδιαίτερα αισθητή πριν από την επιστροφή στο σχολείο, μετά τα σαββατοκύριακα ή μετά από σχολικές διακοπές.
- VI. Ορατά σημάδια άγχους ή δυσφορίας π.χ. τραυλισμός, απόσυρση, εφιάλτες, δυσκολία στον ύπνο, κλάμα, άρνηση τροφής, εμετός, νυχτερινή ενούρηση.
- VII. Αυθόρμητες μη συνηθισμένες για το χαρακτήρα του μαθητή παρατηρήσεις σχετικά είτε με μαθητές ή με καθηγητές.
- VIII. Αντικείμενα του μαθητή που λείπουν ή είναι κατεστραμμένα.
- IX. Αυξημένα αιτήματα για χρήματα.
- X. Ανεξήγητοι μώλωπες ή κοψίματα ή κατεστραμμένα ρούχα.
- XI. Απροθυμία ή άρνηση να πει ό,τι τον ενοχλεί.

Ενδέχεται να υπάρχουν και άλλα συμπτώματα, ανάλογα με το άτομο και την περίπτωση του. Τα παραπάνω συμπτώματα δεν σημαίνουν απαραίτητα ότι ένας μαθητής είναι θύμα εκφοβισμού, αλλά σε περίπτωση που επαναλαμβάνονται ή συμβαίνουν σε συνδυασμό, αυτά τα σημάδια πράγματι χρήζουν διερεύνησης, προκειμένου να διαπιστωθεί τι επηρεάζει τον μαθητή.

4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ

Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι κάθε μαθητής μπορεί να πέσει θύμα εκφοβισμού ή να ασκήσει εκφοβισμό.

4.1 Ο μαθητής ο οποίος εμπλέκεται σε εκφοβισμό

Ένα σημαντικό ποσοστό του εκφοβισμού δεν είναι απλώς θέμα συμπεριφοράς, αλλά έχει τις ρίζες του σε μια έλλειψη σεβασμού της διαφορετικότητας και των κοινωνικών ανισοτήτων. Εκφοβισμός που πηγάζει από προκαταλήψεις ή βασίζεται σε κάθε είδους διαφορετική ταυτότητα μπορεί να είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην πρόκληση εκφοβιστικής συμπεριφοράς.

Οι μαθητές που ασκούν εκφοβιστική συμπεριφορά τείνουν να εμφανίζουν επιθετική στάση σε συνδυασμό με χαμηλό επίπεδο αυτοπειθαρχίας. Μπορούν να στερούνται οποιαδήποτε αίσθηση τύψεων πείθοντας τον εαυτό τους ότι τα άλλα άτομα αξίζουν την μεταχείριση που λαμβάνουν.

Οι μαθητές που ασκούν εκφοβιστική συμπεριφορά μπορούν να επιζητούν την προσοχή επιδιώκοντας να εντυπωσιάσουν τους παρευρισκομένους. Μπορεί να μην διαθέτουν την ικανότητα να συμπάσχουν και να συναισθάνονται. Μπορεί να αγνοούν ή να αδιαφορούν για τα συναισθήματα του άλλου ατόμου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μαθητές που παρουσιάζουν συμπεριφορά εκφοβισμού ως θύτες, συχνά υποφέρουν από έλλειψη αυτοπεποίθησης και έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Ωστόσο, πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι οι μαθητές που ασκούν εκφοβιστική συμπεριφορά δεν σκοπεύουν πάντα να εκφοβίσουν ή ενδεχομένως δεν αναγνωρίζουν τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις των λέξεων και των δράσεων πάνω στους άλλους. Δεν είναι καθόλου ασυνήθιστο οι μαθητές που παρουσιάζουν εκφοβιστική συμπεριφορά να έχουν υπάρξει και οι ίδιοι θύματα εκφοβισμού.

4.2 Ο μαθητής ο οποίος είναι θύμα εκφοβισμού

Κάθε μαθητής χωρίς καμία δική του ευθύνη ή φταίξιμο μπορεί να γίνει στόχος εκφοβισμού. Είναι συνηθισμένο κατά τη διάρκεια της συνήθους αλληλεπίδρασης μεταξύ μαθητών να πειράζει ή να κοροϊδεύει ο ένας τον άλλον. Ωστόσο, σε ένα ορισμένο σημείο, τα πειράγματα και οι κοροϊδίες μπορεί να γίνουν μορφές εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Οι μαθητές που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο να πέσουν θύμα εκφοβισμού είναι εκείνοι που αντιδρούν με μια ευάλωτη και αγχωμένη συμπεριφορά. Η βαρύτητα και η διάρκεια της εκφοβιστικής συμπεριφοράς μπορεί να σχετίζεται με τη συνεχή ανταπόκριση των μαθητών στην λεκτική, σωματική ή ψυχολογική βία.

Οι μαθητές που είναι θύμα εκφοβισμού συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολία να καταγγείλουν τον εκφοβισμό. Οι δυσκολίες αυτές περιλαμβάνουν:

I. Το φόβο των αντιποίνων

II. Ανησυχίες μήπως αντιμετωπιστούν ως «καρφιά» αναφέροντας τον εκφοβισμό.

III. Ανησυχίες μήπως «μπλέξουν» με το διευθυντή ή κάποιον εκπαιδευτικό με την αναφορά του εκφοβισμού.

IV. Φόβο μήπως δεν έχουν επαρκή στοιχεία για να στηρίξουν τον ισχυρισμό του εκφοβισμού.

V. Ανασφάλεια σχετικά με το πως το σχολείο θα χειριστεί το όλο θέμα.

VI. Δεν αισθάνονται απολύτως βέβαιοι ότι θα γίνουν πιστευτοί.

4.3 Οι πιο ευάλωτοι μαθητές

Αν και ο εκφοβισμός μπορεί να συμβεί σε οποιονδήποτε μαθητή, είναι γνωστό ότι ορισμένοι μπορεί να είναι πιο ευάλωτοι ή σε μεγαλύτερο κίνδυνο να βιώσουν τον εκφοβισμό. Τέτοιες ευάλωτες ομάδες περιλαμβάνουν μαθητές με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, εκείνους που προέρχονται από εθνικές μειονότητες και ομάδες μεταναστών, μαθητές τσιγγάνικης καταγωγής, μαθητές διαφορετικών και μειονοτικών θρησκευτικών δογμάτων. Μπορεί να υπάρχει μια αυξημένη ευπάθεια στον εκφοβισμό μεταξύ των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ιδιαίτερα μεταξύ αυτών που έχουν δυσκολία στην επικοινωνία ή στην κοινωνική προσαρμογή. Μερικοί μαθητές με σύνθετες ανάγκες μπορεί να στερούνται την κατανόηση των κοινωνικών καταστάσεων και ως εκ τούτου εμπιστεύονται τους πάντες ανεπιφύλακτα. Τέτοιοι μαθητές μπορεί να είναι πιο ευάλωτοι επειδή δεν έχουν τις ίδιες κοινωνικές δεξιότητες ή ικανότητες, όπως οι άλλοι στο να αναγνωρίσουν και να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους ενάντια στην εκφοβιστική συμπεριφορά. Η έρευνα δείχνει ότι τα παιδιά με αναπηρίες και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι πιο πιθανό να πέσουν θύματα εκφοβισμού από ότι οι άλλοι. Ο εκφοβισμός μπορεί να έχει μια πιο σοβαρή επίπτωση στα παιδιά αυτά. Για παράδειγμα, ορισμένες μελέτες που συγκρίνουν την επίδραση του εκφοβισμού στα παιδιά με και χωρίς κάποιες αναπηρίες, όπως δυσκολία στην άρθρωση και στην ομιλία, δείχνουν ότι ο εκφοβισμός έχει μεγαλύτερη επίδραση στην αυτοεκτίμηση για

τα άτομα με αναπηρία. Ομοφοβικός εκφοβισμός δηλαδή ο εκφοβισμός που ασκείται σε εκείνους που είναι ή που θεωρούνται ότι έχουν διαφορετική σεξουαλική ταυτότητα, έχει βρεθεί επίσης να είναι διαδεδομένος με ισχυρές αποδείξεις ότι οι εν λόγω μαθητές έχουν ιδιαίτερη δυσκολία στο να μιλήσουν ανοικτά ή να αναφέρουν τη συμπεριφορά εκφοβισμού εναντίον τους.

4.4 Πού μπορεί να συμβεί ο εκφοβισμός;

Ο εκφοβισμός μπορεί να συμβεί οπουδήποτε και ανά πάσα στιγμή, αλλά υπάρχουν ορισμένες εποχές και τόποι που διευκολύνουν ιδιαίτερα τον εκφοβισμό.

Κυβερνο-εκφοβισμός

Πρόσβαση στην τεχνολογία σημαίνει ότι κυβερνοεκφοβισμός μπορεί να συμβεί όλο το εικοσιτετράωρο και ούτε και το σπίτι του μαθητή μπορεί να είναι ένα ασφαλές καταφύγιο από τέτοιου είδους εκφοβισμό. Οι μαθητές όλο και περισσότερο επικοινωνούν με τρόπους που συχνά είναι άγνωστοι στους ενήλικες και δεν υπόκεινται σε έλεγχο. Η φύση αυτών των τεχνολογιών επιτρέπει στο ψηφιακό περιεχόμενο να μπορεί να μοιραστεί και να θεαθεί από ένα πολύ ευρύ κοινό σχεδόν αμέσως και είναι σχεδόν αδύνατο να διαγραφεί οριστικά. Ενώ ο εκφοβισμός στον κυβερνοχώρο συχνά συμβαίνει στο σπίτι και το βράδυ, ο αντίκτυπος μπορεί να γίνει αισθητός στο σχολείο.

Περιοχές μη ελεγχόμενης - εποπτευόμενης δραστηριότητας

Ο εκφοβισμός στα σχολεία πραγματοποιείται συχνά στο προαύλιο του σχολείου. Σχολικά προαύλια με κρυφά ή μη ελεγχόμενα μέρη μπορούν να παρέχουν ένα περιβάλλον ευνοϊκό για εκφοβισμό. Πολλά συνηθισμένα παιχνίδια στο σχολικό προαύλιο παρέχουν ευκαιρίες για εκφοβισμό λόγω της σωματικής τους φύσης. Είναι σχετικά εύκολο σε αυτούς τους χώρους να εκφοβιστεί κάποιος μαθητής. Το επίπεδο θορύβου καλύπτει πολλά από αυτά που συμβαίνουν. Το προαύλιο του σχολείου παρέχει την ευκαιρία στους μεγαλύτερους μαθητές να πειράζουν τους μικρότερους. Μπορεί επίσης να είναι ο χώρος για τον εκφοβισμό από ομάδες. Συνεχής πρόκληση μπορεί τελικά να οδηγήσει σε μια φυσική πάλη και σε ορισμένες περιπτώσεις, το άτομο θύμα εκφοβισμού μπορεί να φαίνεται ότι είναι ο επιτιθέμενος.

Τουαλέτες, διάδρομοι, αποδυτήρια, χώροι με ντουλάπια, η αίθουσα γυμναστικής μπορεί να είναι ο χώρος της λεκτικής, ψυχολογικής και σωματικής βίας. Η συμπεριφορά των μαθητών σε αυτές τις περιοχές απαιτεί προσεκτική παρακολούθηση.

Ο εκφοβισμός στην τάξη

Εκφοβισμός μπορεί επίσης να συμβεί και μέσα στην τάξη. Μπορεί να συμβεί διακριτικά μέσα από ματιές και βλέμματα, από γέλια κοροϊδευτικά ή ειρωνικά, αλλά μπορεί και να πάρει την πιο αποκάλυπτη μορφή σωματικού εκφοβισμού. Μπορεί επίσης να επιδεινωθεί εάν η ατμόσφαιρα της τάξης «επιτρέπει» στους μαθητές να κάνουν υποτιμητικά σχόλια για τους συμμαθητές τους ή άλλους εκπαιδευτικούς. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ενήμεροι για τους υποβόσκοντες λόγους τέτοιων σχολίων σε περίπτωση που οι μαθητές προσπαθούν να αποκαλύψουν κάτι που τους ανησυχεί και, επομένως, χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση. Ο εκφοβισμός μπορεί επίσης να προκύψει ανά πάσα στιγμή μέσα στη τάξη, ανεξάρτητα από τις κινήσεις των μαθητών ή των εκπαιδευτικών.

Μετάβαση και αποχώρηση από το σχολείο

Η περιοχή αμέσως έξω από το σχολείο, τα τοπικά καταστήματα και η γύρω γειτονιά γίνονται συχνά περιοχές εκφοβισμού. Ο εκφοβισμός μπορεί επίσης να λάβει χώρα στη στάση του λεωφορείου ή καθοδόν προς και από το σχολείο ανεξάρτητα αν αυτό γίνεται περπατώντας, με ποδήλατο ή με τα λεωφορεία της γραμμής.

5. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΗΜΑΤΟΣ

5.1. Ανάπτυξη της πολιτικής

Ο Σύλλογος Διδασκόντων του κάθε σχολείου, και ειδικά ενός Πειραματικού σχολείου για την αντιμετώπιση του φαινομένου του εκφοβισμού, πρέπει να διαμορφώσει τη δική του αντικεκφοβιστική πολιτική σε συνεργασία με το ΕΠ.Ε.Σ., το διδακτικό και το μη διδακτικό προσωπικό, υπό την ηγεσία του διευθυντή και σε συνεννόηση με τους γονείς και τους μαθητές. Με τον τρόπο αυτό, η ανάπτυξη στρατηγικών σε όλο το επίπεδο του σχολείου για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού είναι κοινή από όλους τους ενδιαφερόμενους. Είναι σημαντικό όλοι οι

ενδιαφερόμενοι να έχουν μια σαφή και ξεκάθαρη αντίληψη των στόχων και του περιεχόμενου αυτής της πολιτικής. Οι κύριοι στόχοι της πολιτικής για την καταπολέμηση του εκφοβισμού στο σχολείο είναι οι εξής:

I. Να δημιουργήσει μια θετική σχολική κουλτούρα και ένα θετικό σχολικό κλίμα που να είναι χωρίς αποκλεισμούς και «ανεκτικό» στη διαφορά.

II. Να δημιουργεί ένα σχολικό κλίμα το οποίο να είναι ανοικτό, υποστηρικτικό και να ενθαρρύνει τους μαθητές για να αποκαλύψουν και να συζητήσουν την εκφοβιστική συμπεριφορά.

III. Να κάνει σαφές σε ολόκληρη τη σχολική κοινότητα, συμπεριλαμβανομένης της διοίκησης του σχολείου, εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, εθελοντές κλπ, ότι ο εκφοβισμός είναι απαράδεκτη συμπεριφορά.

IV. Να εξασφαλίζεται η συνολική επίβλεψη και παρακολούθηση όλου του φάσματος της σχολικής δραστηριότητας.

V. Να παρέχει τις διαδικασίες για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.

VI. Να παρέχει τις διαδικασίες για την καταγραφή και την αναφορά της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.

VII. Να αναπτύξει ένα πρόγραμμα στήριξης για όσους έχουν υποστεί εκφοβισμό και για όσους εμπλέκονται σε τέτοιες συμπεριφορές.

VIII. Να συνεργαστεί και με διάφορους τοπικούς φορείς για την καταπολέμηση όλων των μορφών εκφοβισμού και αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

IX. Να διευκολύνει τη συνεχή αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της αντικεκφοβιστικής πολιτικής του σχολείου.

5.2 Δέσμευση για τις βασικές αρχές βέλτιστης πρακτικής

Κάθε σχολείο πρέπει να αναφέρει ρητά στην αντικεκφοβιστική του πολιτική ότι το σχολείο αναγνωρίζει την πολύ σοβαρή φύση του εκφοβισμού και τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει για τους μαθητές και ότι, συνεπώς, το σχολείο είναι

πλήρως δεσμευμένο στις ακόλουθες βασικές αρχές βέλτιστης πρακτικής για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς:

I. Μια θετική κουλτούρα και ένα θετικό κλίμα του σχολείου τα οποία είναι ανοικτά στη διαφορά και βασίζονται στη συμμετοχικότητα ενώ ενθαρρύνουν τους μαθητές να αποκαλύψουν και να συζητήσουν περιστατικά εκφοβιστικής συμπεριφοράς σε ένα μη απειλητικό περιβάλλον.

II. Η αποτελεσματική ηγεσία.

III. Μια προσέγγιση σε όλο το φάσμα του σχολείου,

IV. Μια κοινή αντίληψη του τι είναι εκφοβισμού και ποιές οι επιπτώσεις του.

V. Η εφαρμογή των στρατηγικών εκπαίδευσης και πρόληψης, συμπεριλαμβανομένων μέτρων ευαισθητοποίησης, για να οικοδομηθεί η ενσυναίσθηση, ο σεβασμός και η ανεκτικότητα μεταξύ των μαθητών.

VI. Η αποτελεσματική εποπτεία και προσοχή των μαθητών.

VII. Υποστήριξη για το προσωπικό.

VII. Συνεπής και συστηματική καταγραφή, διερεύνηση και παρακολούθηση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς με τη χρήση των καθιερωμένων στρατηγικών παρέμβασης.

VIII. Η συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της αντιεκφοβιστικής πολιτικής του σχολείου.

5.3 Κοινοποίηση της πολιτικής αντιμετώπισης του προβλήματος

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, η πολιτική αντιεκφοβισμού του σχολείου πρέπει να κοινοποιείται στο προσωπικό του σχολείου, να δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του σχολείου και να γνωστοποιείται στον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων και βέβαια για ένα Πειραματικό σχολείο να εγκρίνεται από το ΕΠ.Ε.Σ. Ο Σύλλογος διδασκόντων και το ΕΠ.Ε.Σ. πρέπει να διασφαλίζουν ότι η πολιτική προβάλλεται και προωθείται σε όλη την σχολική κοινότητα με ιδιαίτερη προσοχή στους νεοεισερχόμενους μαθητές και στους γονείς τους. Η διοίκηση του σχολείου πρέπει να εξασφαλίσει ότι οι μαθητές, οι γονείς και τα μέλη του προσωπικού έχουν

ενημέρωση για τους εκπαιδευτικούς που είναι υπεύθυνοι για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων εκφοβισμού. Οι κανόνες του σχολείου και οι άλλες πληροφορίες σχετικά με τον εκφοβισμό πρέπει να παρέχονται σε φιλικές προς το μαθητή και κατάλληλες για την ηλικία του μορφές και θα πρέπει να εκτίθενται στους πίνακες ανακοινώσεων του σχολείου.

5.4 Πρόληψη της παρενόχλησης

Τα σχολεία έχουν την υποχρέωση σύμφωνα με τη νομοθεσία για την ισότητα να λαμβάνουν μέτρα που είναι ευλόγως εφικτά για την πρόληψη της παρενόχλησης και της σεξουαλικής παρενόχλησης. Η νομοθεσία για την ισότητα απαγορεύει την παρενόχληση για οποιαδήποτε από τους παρακάτω λόγους: το φύλο, την πολιτική κατάσταση, την οικογενειακή κατάσταση, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τη θρησκεία, την ηλικία, την αναπηρία, τη φυλή και την τσιγγάνικη καταγωγή. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της ισότητας, η σεξουαλική παρενόχληση απαγορεύεται επίσης. Οι απαγορεύσεις αυτές ισχύουν για όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής, για παράδειγμα στις αίθουσες διδασκαλίας, στους χώρους του αθλητισμού ή τις σχολικές εκδρομές και περιπάτους.

Τα σχολεία δεν μπορούν να επιτρέπουν στους μαθητές να παρενοχλούν άλλους μαθητές. Η απαγόρευση αυτή ισχύει και για το προσωπικό ή οποιονδήποτε επισκέπτεται το σχολείο, συμπεριλαμβανομένων των γονέων. Τα σχολεία μπορεί να είναι υπόλογα για παρενόχληση που διαπράττεται από έναν εργαζόμενο κατά τη διάρκεια της εργασίας του, άσχετα αν αυτό έγινε με γνώση ή έγκριση του σχολείου.

Όλα τα σχολεία απαιτείται να αναφέρουν στην αντιεκφοβιστική τους πολιτική, ότι το σχολείο θα λαμβάνει όλα τα μέτρα που είναι ευλόγως εφικτά για την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης των μαθητών ή του προσωπικού ή την παρενόχληση μαθητών ή του προσωπικού για οποιαδήποτε από τις προαναφερθέντες εννέα λόγους, δηλαδή του φύλου, της οικογενειακής κατάσταση, της πολιτικής κατάσταση, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της θρησκείας, της ηλικίας, της αναπηρίας, της φυλής και της τσιγγάνικης καταγωγής.

6. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΒΕΛΤΙΣΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

6.1 Θετική σχολική κουλτούρα και κλίμα.

Ο ακρογωνιαίος λίθος στην πρόληψη του εκφοβισμού είναι μια θετική σχολική κουλτούρα και ένα κλίμα που να είναι ανοικτό στη διαφορά και το οποίο βασίζεται στη συμμετοχικότητα και στο σεβασμό. Μια πολιτική του σχολείου για τον εκφοβισμό είναι πιο αποτελεσματική όταν υποστηρίζεται από ένα θετικό σχολικό κλίμα που ενθαρρύνει το σεβασμό, την εμπιστοσύνη, τη φροντίδα, την προσοχή και την υποστήριξη για τους άλλους.

Κεντρική θέση σε μια θετική σχολική κουλτούρα κατέχουν οι σχέσεις σεβασμού σε όλη την σχολική κοινότητα. Αυτό περιλαμβάνει τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων, μαθητής με μαθητή και εκπαιδευτικό με εκπαιδευτικό, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των ομάδων, εκπαιδευτικοί με τους μαθητές, γονείς με εκπαιδευτικούς κλπ.

Η λανθασμένη αντίληψη, ότι ο εκφοβισμός είναι μια φυσιολογική φάση της ανάπτυξης και ότι διδάσκει στους μαθητές να σκληραγωγούνται, απαιτείται να ανατραπεί. Το σχολείο πρέπει να προσπαθήσει να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου οι μαθητές θα αισθάνονται άνετα και ελεύθερα για να συζητήσουν και να αποκαλύπτουν περιστατικά εκφοβισμού. Αυτό μπορεί επίσης να απαιτήσει την αμφισβήτηση των επικρατούντων στάσεων, έτσι ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι έχουν επίσης την ευθύνη για την ασφάλεια και την ευημερία των συμμαθητών τους.

Τα σχολεία θα πρέπει, συνεπώς, να ενθαρρύνουν και να ενισχύουν τον ανοικτό διάλογο μεταξύ όλου του προσωπικού του σχολείου και των μαθητών. Τα σχολεία θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι παρέχουν τις κατάλληλες ευκαιρίες στους μαθητές για να αναφέρουν τις ανησυχίες τους σε ένα περιβάλλον που ο μαθητής νοιώθει άνετα. Ο διάλογος αυτός θα πρέπει να περιλαμβάνει τα θέματα που συμβαίνουν έξω από το σχολείο, συμπεριλαμβανομένων του κυβερνοεκφοβισμού. Για να επιτευχθεί αυτό, τα σχολεία πρέπει να εξετάσουν τον καλύτερο τρόπο για την αντιμετώπιση των θεμάτων που αποκρύπτονται από την προκατάληψη και τη σιωπή, όπως αυτό του ομοφοβικού εκφοβισμού.

Τα βασικά στοιχεία μιας θετικής σχολικής κουλτούρας και κλίματος περιγράφονται παρακάτω στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Βασικά στοιχεία μιας θετικής σχολικής κουλτούρας

- Το σχολείο αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας να απολαμβάνει στο σχολείο ένα ασφαλές περιβάλλον.
- Το σχολείο αναγνωρίζει τη μοναδικότητα του κάθε ατόμου και της αξίας του ως ανθρώπινου όντος.
- Το σχολείο προωθεί τις θετικές συνήθειες του αυτοσεβασμού, της αυτοπειθαρχίας και της υπευθυνότητας μεταξύ όλων των μελών του.
- Το σχολείο απαγορεύει την χυδαία, προσβλητική, αιρετική/δογματική ή άλλη επιθετική συμπεριφορά ή τη γλώσσα από οποιοδήποτε μέλος του.
- Το σχολείο έχει μια σαφή δέσμευση για την προώθηση της ισότητας γενικά και της ισότητας των φύλων σε όλες τους τομείς της λειτουργίας του.
- Το σχολείο έχει την ικανότητα να αλλάζει ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών.
- Το σχολείο φροντίζει ιδιαίτερα τους μαθητές «υψηλού κινδύνου» και χρησιμοποιεί συστήματα παρακολούθησης για να διευκολύνει την έγκαιρη παρέμβαση όπου χρειάζεται για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τους φόβους ή τις ανησυχίες των μεμονωμένων μελών με ευαίσθητο τρόπο.
- Το σχολείο αναγνωρίζει την ανάγκη να συνεργαστεί από κοινού με τους γονείς σχετικά με τις διαδικασίες για τη βελτίωση των σχέσεων σε όλο το φάσμα του σχολείου.
- Το σχολείο αναγνωρίζει το ρόλο των άλλων θεσμικών οργάνων στην πρόληψη και αντιμετώπιση του εκφοβισμού.
- Το σχολείο προωθεί τις συνήθειες του αμοιβαίου σεβασμού, της ευγένειας και της συνειδητοποίησης της αλληλεξάρτησης των ανθρώπων σε ομάδες και κοινότητες.
- Το σχολείο προωθεί την έννοια της κοινωνικής ευθύνης, της ανοχής και της κατανόησης μεταξύ όλων των μελών, τόσο στο σχολείο όσο και έξω από αυτό.
- Τα μέλη του προσωπικού μοιράζονται την συλλογική ευθύνη, υπό τη διοίκηση του διευθυντή, να ενεργήσουν για την πρόληψη του εκφοβισμού ή της επιθετικής συμπεριφοράς από οποιοδήποτε μέλος της σχολικής κοινότητας.

6.2 Η αποτελεσματική ηγεσία

Η αποτελεσματική ηγεσία, υποστηρίζοντας μια σχολική κουλτούρα και ένα κλίμα που αποδέχεται τη διαφορά, είναι το κλειδί για την καλή πρακτική. Ο ρόλος όλων που βρίσκονται σε ηγετικές θέσεις μέσα στο σχολείο έχει μεγάλη σημασία για την δημιουργία και την προώθηση μιας προσέγγισης για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού σε όλο το φάσμα του σχολείου.

Ο διευθυντής ειδικότερα έχει έναν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς στο σχολείο, επειδή αυτός είναι σε θέση να επηρεάσει τις στάσεις και να καθορίσει τα πρότυπα για την αντιμετώπιση αυτής της συμπεριφοράς. Οι διευθυντές και οι άλλοι ηγέτες στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένων όλων των εκπαιδευτικών, πρέπει να προσπαθήσουν να εμφυσήσουν ένα ήθος σύμφωνα με το οποίο ο εκφοβισμός είναι απαράδεκτος. Όλοι όσοι αναγνωρίζονται ως ηγέτες εντός της σχολικής κοινότητας μπορούν να διασφαλίσουν ότι τα πρακτικά μέτρα πρέπει να λαμβάνονται για να ελεγχθεί και να αντιμετωπιστεί ο εκφοβισμός. Οι σχολικοί ηγέτες θα πρέπει επίσης να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και την υλοποίηση ενός οράματος του σχολείου όπου η διαφορετικότητα είναι αποδεκτή και αγκαλιάζεται.

Καθώς οι μαθητές διαμορφώνουν την συμπεριφορά τους έχοντας ως πρότυπα τους ενήλικες, οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι προσεκτικοί γιατί αποτελούν μοντέλα συμπεριφοράς. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι δίκαιοι, σταθεροί, σαφείς και συνεπείς στα πειθαρχικά μέτρα τους.

6.3 Προσέγγιση σε όλο το φάσμα της σχολικής κοινότητας

Μια προσέγγιση σε όλο το φάσμα του σχολείου, συμπεριλαμβανομένης της διοίκησης του σχολείου, του προσωπικού, των γονιών και των μαθητών για την αντιμετώπιση του προβλήματος της εκφοβιστικής συμπεριφοράς είναι βασικό στοιχείο μιας αποτελεσματικής πρακτικής. Η εκφοβιστική συμπεριφορά δεν επηρεάζει μόνο εκείνους που άμεσα εμπλέκονται. Μπορεί να επηρεάσει τον καθένα στην τάξη, στο σχολείο και, εν τέλει, στην ευρύτερη κοινότητα.

Μία θετική στάση και συμμετοχή σε όλο το φάσμα του σχολείου μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην αντιμετώπιση της συμπεριφοράς εκφοβισμού στα σχολεία. Εκτός από το ρόλο της διοίκησης και του προσωπικού, οι γονείς και οι μαθητές έχουν

ένα ρόλο και την ευθύνη να βοηθήσουν το σχολείο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε αρνητική επίπτωση στο σχολείο εκφοβιστικής συμπεριφοράς που συμβαίνει αλλού. Οι γονείς θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσουν ότι ένα σχολείο που ασχολείται ανοιχτά με τον εκφοβισμό ενεργεί θετικά και ότι θα πρέπει να συνεργαστούν με το σχολείο τους για να εξασφαλιστεί η ύπαρξη μια συνεκτικής, συνολικής, σε όλο το φάσμα του σχολείου προσέγγισης για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

Η εκφοβιστική συμπεριφορά ευδοκιμεί σε μια ατμόσφαιρα αβεβαιότητας και μυστικότητας μέσα στην οποία ο μαθητής αισθάνεται συχνά μια αίσθηση απελπισίας και ματαιότητας ενάντια στην εξουσία που ασκείται από το πρόσωπο που εμπλέκεται σε εκφοβιστική συμπεριφορά. Ένας υψηλός βαθμός επαγρύπνησης σε όλο το φάσμα του σχολείου και η διαφάνεια είναι σημαντικά στοιχεία για τη διασφάλιση ότι η εκφοβιστική συμπεριφορά μπορεί να αντιμετωπιστεί επαρκώς.

Η προώθηση των σχετικών διασυνδέσεων του σπιτιού, του σχολείου και της τοπικής κοινότητας είναι σημαντική για όλα τα σχολεία για την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και θα πρέπει να ενθαρρύνεται ως ένα απαραίτητο κομμάτι της αποτελεσματικής λειτουργίας του σχολείου. Για παράδειγμα, η εκφοβιστική συμπεριφορά μπορεί να εκδηλωθεί συχνά κατά την μετάβαση ή την αποχώρηση από το σχολείο. Μία αντιεκφοβιστική πολιτική του σχολείου θα πρέπει να αγκαλιάσει, ανάλογα με την περίπτωση, τα μέλη της ευρύτερης κοινότητας που έρχονται άμεσα σε καθημερινή επαφή με τους μαθητές του σχολείου. Οι οδηγοί των σχολικών λεωφορείων, οι σχολικοί τροχονόμοι και οι τοπικοί καταστηματαρχες θα μπορούσαν να ενθαρρυνθούν να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στην παροχή βοήθειας στα σχολεία για την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς με την αναφορά τέτοιου είδους συμπεριφορά σε γονείς ή στο σχολείο ανάλογα με την περίπτωση.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, μπορεί να είναι απαραίτητο για το σχολείο για να ζητήσει τη βοήθεια των άλλων τοπικών προσώπων και επίσημων υπηρεσιών.

6.4 Κοινή αντίληψη του τι είναι εκφοβισμός και ποιές οι επιπτώσεις του.

Το σχολείο πρέπει να θέσει σε εφαρμογή τα κατάλληλα συστήματα για να εξασφαλιστεί ότι όλα τα σχετικά μέλη της σχολικής κοινότητας έχουν μια κοινή κατανόηση του τι συνιστά εκφοβιστική συμπεριφορά. Ο τρόπος με τον οποίο ένα

σχολείο θα αναπτύξει και θα επικοινωνήσει αυτή την κοινή αντίληψη μεταξύ των μαθητών του θα εξαρτηθεί από παράγοντες όπως η ηλικία και η ωριμότητα των συγκεκριμένων μαθητών.

Ο ορισμός του εκφοβισμού, οι διάφοροι τύποι συμπεριφοράς εκφοβισμού και οι επιπτώσεις του εκφοβισμού, όπως ορίζονται παραπάνω στον παρόντα κανονισμό, πρέπει να κοινοποιούνται και να εξηγούνται στην σχολική κοινότητα.

6.5 Η εφαρμογή των στρατηγικών εκπαίδευσης και πρόληψης συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης

Η πρόληψη του εκφοβισμού πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής για την καταπολέμηση του εκφοβισμού όλων των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων σχολείων. Κάθε σχολείο πρέπει να τεκμηριώνει τις συγκεκριμένες στρατηγικές εκπαίδευσης και πρόληψης που θα εφαρμόσει στην αντιεκφοβιστική πολιτική του. Αυτή η διαδικασία πρέπει να περιλαμβάνει την τεκμηρίωση των μέτρων που λαμβάνονται από το σχολείο για να αντιμετωπίσει ρητά τα θέματα του κυβερνοεκφοβισμού και του εκφοβισμού που βασίζεται στην ταυτότητα.

Η αποτελεσματική πρακτική περιλαμβάνει μέτρα πρόληψης και ευαισθητοποίησης σε όλες τις πτυχές του εκφοβισμού και επίσης περιλαμβάνει στρατηγικές για να συμμετάσχουν οι μαθητές στην αντιμετώπιση των προβλημάτων όταν αυτά θα προκύψουν. Ειδικότερα, τέτοιου τύπου στρατηγικές χρειάζονται για να οικοδομήσουμε ενσυναίσθηση, σεβασμό και σθένος, δύναμη ψυχής στους μαθητές.

Η αυτοεκτίμηση είναι ένας σημαντικός παράγοντας στον καθορισμό της συμπεριφοράς, τα σχολεία θα πρέπει, τόσο μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών και των εξωσχολικών προγραμμάτων τους, να παρέχουν στους μαθητές ευκαιρίες να αναπτύξουν μια θετική αίσθηση της αυτοεικόνας τους.

Πρωτοβουλίες και προγράμματα που επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης των μαθητών και την κατανόηση του εκφοβισμού, συμπεριλαμβανομένων των αιτιών και των συνεπειών του, θα πρέπει να ασχοληθούν ρητά με θέμα τον εκφοβισμό που βασίζεται στην ταυτότητα και ιδίως το ομοφοβικό εκφοβισμό.

Η πρόληψη και τα μέτρα ευαισθητοποίησης πρέπει επίσης να ασχοληθούν ρητά με τον κυβερνοεκφοβισμό. Ο καλύτερος τρόπος για την αντιμετώπιση του κυβερνοεκφοβισμού είναι αρχικά να τον εμποδίσει να συμβαίνει. Η πρόληψη και οποιαδήποτε μέτρα ευαισθητοποίησης πρέπει να επικεντρωθούν στην εκπαίδευση των μαθητών στην κατάλληλη online συμπεριφορά, πώς να είναι ασφαλείς ενώ βρίσκονται online, αλλά και στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας αναφοράς οποιασδήποτε ανησυχίας σχετικά με τον κυβερνοεκφοβισμό. Η προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου και ο ρόλος των γονέων, όπως περιγράφηκε παραπάνω έχει σημασία από την άποψη αυτή. Τα μέτρα πρόληψης και ευαισθητοποίησης θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τη πιθανότητα κυβερνοεκφοβισμού ως αποτέλεσμα της πρόσβασης στην τεχνολογία ακόμα και μέσα από το σχολείο.

Η προσέγγιση ενός σχολείου για την αντιμετώπιση και την πρόληψη του εκφοβισμού θα πρέπει να λάβει ιδιαίτερα υπόψη τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, θα πρέπει να ενταχθεί αυτή η πολιτική με τις άλλες πολιτικές και υποστηρικτικές ενέργειες του σχολείου και θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι όλες οι υπηρεσίες που παρέχονται για τους εν λόγω μαθητές εναρμονίζονται μεταξύ τους. Οι προσεγγίσεις για τη μείωση της πιθανότητας του εκφοβισμού για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνουν τη βελτίωση της ένταξης, της ενσωμάτωσης εστιάζοντας στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, δίνοντας προσοχή σε σημαντικές περιόδους, όπως η μετάβαση από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και καλλιεργώντας μια καλή σχολική κουλτούρα που προωθεί ως κεντρικά σημεία το σεβασμό για όλους και την αλληλοβοήθεια.

Τα μέτρα πρόληψης και ευαισθητοποίησης ενός σχολείου πρέπει να είναι κατάλληλα για το είδος του εκφοβισμού και να λαμβάνουν υπόψη την ηλικία και το φύλο των μαθητών που συμμετέχουν. Το κάθε σχολείο πρέπει να εργαστεί για την ευαισθητοποίηση στον εκφοβισμό, έτσι ώστε όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας να καταλάβουν τι ακριβώς είναι ο εκφοβισμός και πώς το σχολείο χειρίζεται τη συμπεριφορά εκφοβισμού.

Τα σχολεία, θα μπορούσαν για παράδειγμα, να επιλέξουν να έχουν για το προσωπικό μια εργάσιμη μέρα αφιερωμένη στο θέμα του εκφοβισμού ακολουθούμενη από μια ημέρα ευαισθητοποίησης για τους μαθητές και τους γονείς.

Μια μέρα ευαισθητοποίησης μπορεί να βοηθήσει στο να δώσει στους γονείς ενός μαθητή, ο οποίος είναι θύμα εκφοβισμού, τη δύναμη για να προσεγγίσουν το σχολείο και βοηθά επίσης να σταλεί ένα σαφές μήνυμα προς τους γονείς ενός μαθητή ο οποίος εμπλέκεται σε εκφοβιστική συμπεριφορά, ότι αυτοί έχουν την κύρια ευθύνη για την αντιμετώπιση της συμπεριφορά του παιδιού τους.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επηρεάσουν την στάση απέναντι στην εκφοβιστική συμπεριφορά με θετικό τρόπο μέσω μιας σειράς πρωτοβουλιών μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Υπάρχουν μια σειρά από στοιχεία, κομμάτια του αναλυτικού προγράμματος καθώς και προγράμματα τα οποία είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την πρόληψη του εκφοβισμού και την προώθηση του σεβασμού της διαφορετικότητας και την ένταξη, την συμπερίληψη, την ενσωμάτωση.

Υπάρχει χώρος μέσα από την διδασκαλία όλων των μαθημάτων να αναπτυχθεί ένα πνεύμα σεβασμού για όλους, να προωθηθεί η αξία της διαφορετικότητας, να αντιμετωπιστούν οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα και να αναδεχθεί το απαράδεκτο της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Στην Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή τονίζεται η αλληλεξάρτηση των ανθρώπων στις κοινότητες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Στη Γεωγραφία και την Ιστορία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αναφορές στον αποικισμό, στην εκμετάλλευση και στις δικτατορίες για να απεικονίσουν την αρνητική πτυχή της εξουσίας. Αυτή η εργασία θα μπορούσε να επεκταθεί και σε πολλούς άλλους τομείς, όπως η Τέχνη, η Θεατρική Αγωγή, τα Θρησκευτικά και η Φυσική Αγωγή. Η συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα μπορεί να προωθηθεί μέσα από τα ομαδικά αθλήματα, τους ομίλους του σχολείου, καθώς και μέσα από πιο πρακτικά μαθήματα. Οι αθλητικές δραστηριότητες ιδίως μπορούν να προσφέρουν εξαιρετικές ευκαιρίες για τη διοχέτευση και την εκμάθηση ελέγχου της επιθετικότητας.

6.6 Αποτελεσματική εποπτεία και παρακολούθηση των μαθητών

Είναι ευθύνη της διεύθυνσης του σχολείου, σε συνδυασμό με το προσωπικό και τους μαθητές να αναπτύξουν ένα σύστημα βάσει του οποίου θετικά μέτρα εποπτείας και ελέγχου θα είναι σε εφαρμογή τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Τα καλά συστήματα εποπτείας και παρακολούθησης διευκολύνουν επίσης την έγκαιρη παρέμβαση. Τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν κατάλληλη εποπτεία των σχολικών δραστηριοτήτων

εκ περιτροπής. Ο προσδιορισμός των «κρυφών σημείων» και «επικίνδυνων ωρών» μπορεί να είναι πολύ ευεργετικός για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού στο σχολείο. Όλοι οι μαθητές και ιδίως οι μεγαλύτεροι μπορεί να θεωρηθούν ως πηγή βοήθειας στην αντιμετώπιση του εκφοβισμού.

Τα μαθητικά συμβούλια μπορεί επίσης να είναι πολύ σημαντικά από την άποψη αυτή. Το μη διδακτικό προσωπικό θα πρέπει επίσης να συμβάλει και να είναι μέρος της διαδικασίας για την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς στα σχολεία. Επιπλέον, πρέπει να αναπτυχθούν στρατηγικές και μέτρα για να συμμετάσχουν όλοι οι γονείς.

Η πολιτικής αντιεκφοβισμού του σχολείου θα πρέπει να επιβεβαιώσει ότι η κατάλληλη εποπτεία και οι πολιτικές και πρακτικές παρακολούθησης είναι σε εφαρμογή τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.

6.7 Υποστήριξη για το προσωπικό

Ο Σύλλογος Διδασκόντων σε συνεργασία με το ΕΠ.Ε.Σ. πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα μέλη του προσωπικού του σχολείου έχουν επαρκή εξοικείωση με την αντιεκφοβιστική πολιτική του σχολείου για να μπορέσουν να εφαρμόσουν αποτελεσματικά και με συνέπεια την πολιτική αυτή όταν απαιτείται. Η υποστήριξη για το προσωπικό θα πρέπει να είναι κατάλληλη για το κάθε άτομο και θα πρέπει να επιτρέπει στο προσωπικό να αναγνωρίσει τον εκφοβισμό, να εφαρμόσει αποτελεσματικές στρατηγικές για την πρόληψη του εκφοβισμού και, ενδεχομένως, και να παρέμβει αποτελεσματικά σε περιπτώσεις εκφοβισμού.

Ο Σύλλογος Διδασκόντων και το ΕΠ.Ε.Σ. πρέπει επίσης να προβούν στις κατάλληλες ρυθμίσεις για να εξασφαλίσουν ότι το προσωρινό και το μη μόνιμο προσωπικό έχει επαρκή επίγνωση του κώδικα συμπεριφοράς του σχολείου και της αντιεκφοβιστικής πολιτικής του.

6.8 Συνεπής έρευνα, παρακολούθηση και καταγραφή της συμπεριφοράς εκφοβισμού (συμπεριλαμβανομένης της χρήσης των καθιερωμένων στρατηγικών παρέμβασης)

Μια συνεπής και σαφής προσέγγιση για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού είναι απαραίτητη για να υπάρξει αποτελεσματικότητα. Αυτή η ενότητα παρέχει οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές για το σχολείο σε σχέση με την ανάγκη να χρησιμοποιούνται καθιερωμένες στρατηγικές παρέμβασης και τη διασφάλιση της συνεπούς καταγραφής, διερεύνησης και παρακολούθησης της συμπεριφοράς εκφοβισμού.

Ένας μαθητής ή γονέας μπορεί να αναφέρει μία υποψία εκφοβισμού σε κάθε εκπαιδευτικό στο σχολείο. Μεμονωμένα οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα σχετικά με τις εκθέσεις της εκφοβιστικής συμπεριφοράς, σύμφωνα με την πολιτική αντιμεκφοβισμού του σχολείου.

Σε αυτές τις διαδικασίες, το μέλος του διδακτικού προσωπικού που έχει την ευθύνη για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού σε πρώτο στάδιο θα είναι ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός της τάξης. Το σχολείο θα καθορίσει, ποια μέλη του διδακτικού προσωπικού θα έχουν την ευθύνη για την περαιτέρω διερεύνηση του περιστατικού. Η αντιμεκφοβιστική πολιτική του σχολείου θα πρέπει να αναφέρει σαφώς τους εκπαιδευτικούς που επιφορτίζονται με την ευθύνη αυτή.

6.9 Καθιερωμένες στρατηγικές παρέμβασης

Το σχέδιο δράσης, όπως περιγράφεται στον παρόντα κανονισμό, υπογραμμίζει τη σημασία του να εντοπίζει το σχολείο και να εφαρμόζει με συνέπεια στρατηγικές παρέμβασης αποδεδειγμένα για την αντιμετώπιση περιπτώσεων εκφοβιστικής συμπεριφοράς και την πρόληψη της συνέχισης της.

Υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις και στρατηγικές παρέμβασης που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τα σχολεία. Δεδομένης της πολυπλοκότητας της εκφοβιστικής συμπεριφοράς είναι γενικά παραδεκτό ότι καμία παρέμβαση δεν λειτουργεί σε όλες τις περιπτώσεις. Η διεθνής και η εθνική έρευνα συνεχίζει να εξελίσσεται στον τομέα αυτό και η αποτελεσματικότητα συγκεκριμένων προσεγγίσεων συνεχίζει να αναθεωρείται.

Κάθε σχολείο πρέπει επομένως να αποφασίσει σχετικά με τη μέθοδο/ους παρέμβασης που ταιριάζουν καλύτερα στην περίπτωση του. Κατά τον προσδιορισμό της καταλληλότερης μεθόδου παρέμβασης για ένα συγκεκριμένο σχολείο, είναι σημαντικό να ερευνηθούν και να κατανοηθούν τόσο οι τεχνικές παρέμβασης που

προτείνονται όσο και οι παραδοχές και το σκεπτικό πίσω από τις συγκεκριμένες μεθόδους. Μία από τις προτάσεις του παρόντος σχεδίου δράσης για τον εκφοβισμό είναι ότι μια πανελλήνια αντιεκφοβιστική ιστοσελίδα μέσω του my school που θα αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο και μια συνεχής πηγή (πόρος) για τα σχολεία.

Για να εξασφαλισθεί η σαφήνεια μεταξύ ολόκληρης της σχολικής κοινότητας για το πώς θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι περιπτώσεις εκφοβισμού, οι μέθοδοι παρέμβασης που θα χρησιμοποιηθούν από το σχολείο πρέπει να καθορίζονται σαφώς στο πλαίσιο της πολιτικής αντιμεκφοβισμού του σχολείου.

6.10 Διαδικασίες για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού

Οι σχολικές αρχές πρέπει να διασφαλίσουν ότι το σχολείο έχει σαφείς διαδικασίες για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού και ότι αυτές καθορίζονται στην πολιτική αντιμεκφοβισμού του σχολείου. Οι διαδικασίες του σχολείου πρέπει να είναι σύμφωνες με τα ακόλουθα:

I. Ο πρωταρχικός στόχος για τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, είναι να επιλύσουν τυχόν προβλήματα και να αποκαταστήσουν, όσο είναι εφικτό, τις σχέσεις των εμπλεκομένων μερών, αντί να αποδοθούν ευθύνες και κατηγορίες.

II. Κατά τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός με βάση την επαγγελματική του κρίση θα πρέπει να προσδιορίσει εάν υπήρξε εκφοβισμός και να προτείνει τον καλύτερο τρόπο για να επιλυθεί η κατάσταση.

III. Όλες οι εκθέσεις, οι αναφορές συμπεριλαμβανομένων των ανώνυμων αναφορών του εκφοβισμού πρέπει να ερευνώνται και να αντιμετωπίζονται από τον/την αρμόδιο/α εκπαιδευτικό. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές θα αποκτήσουν εμπιστοσύνη στο να «μιλούν». Αυτός ο παράγοντας εμπιστοσύνης είναι ζωτικής σημασίας. Θα πρέπει να καταστεί σαφές σε όλους τους μαθητές ότι όταν αναφέρουν περιστατικά εκφοβισμού δεν θεωρείται ότι αφηγούνται παραμύθια, αλλά συμπεριφέρονται υπεύθυνα.

IV. Το μη διδακτικό προσωπικό όπως οι γραμματείς, οι σχολικοί φύλακες, οι καθαριστές πρέπει να ενθαρρύνονται να αναφέρουν τυχόν περιστατικά εκφοβιστικής συμπεριφοράς στα οποία υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες, ή που τους μεταφέρθηκαν.

V. Οι γονείς και οι μαθητές απαιτείται να συνεργαστούν σε οποιαδήποτε έρευνα και να βοηθήσουν το σχολείο στην επίλυση τυχόν προβλημάτων και την αποκατάσταση, όσο είναι εφικτό, των σχέσεων των εμπλεκόμενων μερών το συντομότερο δυνατόν.

VI. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι, συμπεριλαμβανομένου κάθε συνόλου των μαθητών και των γονέων, να κατανοήσουν την παραπάνω προσέγγιση από την αρχή.

VII. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ακολουθήσουν μια ήρεμη, ιδιαίτερα προσεκτική προσέγγιση επίλυσης των προβλημάτων για την αντιμετώπιση περιστατικών της υποτιθέμενης εκφοβιστικής συμπεριφοράς που αναφέρθηκαν από τους μαθητές, το προσωπικό ή τους γονείς.

VIII. Τα περιστατικά είναι γενικά καλύτερο να διερευνηθούν έξω από την τάξη για να διασφαλιστεί η προστασία της ιδιωτικής ζωής όλων των εμπλεκόμενων.

IX. Όλες οι σχετικές διερευνητικές συζητήσεις με τους μαθητές θα πρέπει να διεξάγονται με ευαισθησία και με σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των εμπλεκόμενων. Οι μαθητές οι οποίοι δεν εμπλέκονται άμεσα μπορούν επίσης να παρέχουν πολύ χρήσιμες πληροφορίες με αυτόν τον τρόπο.

X. Κατά την ανάλυση περιστατικών εκφοβιστικής συμπεριφοράς, ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός θα πρέπει να αναζητήσει απαντήσεις σε ερωτήματα για το τι, πού, πότε, ποιος και γιατί. Αυτό θα πρέπει να γίνει με ένα ήρεμο τρόπο, δίνοντας το παράδειγμα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση μιας σύγκρουσης με ένα μη επιθετικό τρόπο

XI. Αν μια ομάδα εμπλέκεται, το κάθε μέλος θα πρέπει να δώσει συνέντευξη ξεχωριστά. Στη συνέχεια, όλοι οι εμπλεκόμενοι θα πρέπει να συναντηθούν ως ομάδα. Κατά τη συνεδρίαση της ομάδας, θα πρέπει να ζητηθεί από κάθε μέλος περιγραφή για το τι συνέβη για να εξασφαλιστεί ότι όλοι στην ομάδα γνωρίζει τις δηλώσεις των άλλων.

XII. Κάθε μέλος της ομάδας θα πρέπει να υποστηρίζεται από τις πιθανές πιέσεις που μπορούν να τα δεχτεί από τα άλλα μέλη της ομάδας μετά από την συνέντευξη με τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό.

XIII. Μπορεί επίσης να είναι κατάλληλο ή χρήσιμο να ζητήσει από τους εμπλεκόμενους να γράψουν την περιγραφή τους για το περιστατικό.

XIV. Στις περιπτώσεις που έχει διαπιστωθεί από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό ότι έχει ασκηθεί εκφοβιστική συμπεριφορά, οι γονείς των εμπλεκόμενων μερών θα πρέπει να ειδοποιηθούν για το γεγονός αυτό σε πρώτο στάδιο και να τους εξηγηθούν τα μέτρα που λαμβάνονται με αναφορά στην πολιτική του σχολείου. Το σχολείο θα πρέπει να δώσει στους γονείς την ευκαιρία να συζητήσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να ενισχύσουν ή να υποστηρίξουν τις ενέργειες που λαμβάνονται από το σχολείο και τα στηρίγματα για τους μαθητές τους,

XV. Όταν ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός έχει αποφασίσει ότι ένας μαθητής έχει προβεί σε εκφοβιστική συμπεριφορά, θα πρέπει να καταστήσει σαφές σε αυτόν ότι είναι παραβάτης της πολιτικής αντιεκφοβισμού του σχολείου. Στη συνέχεια πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να τον κάνουν να δει την κατάσταση από τη σκοπιά του μαθητή θύμα εκφοβισμού.

XVI. Θα πρέπει επίσης να γίνει σαφές σε όλους τους εμπλεκόμενους, μαθητές και γονείς, ότι σε κάθε περίπτωση όπου απαιτούνται πειθαρχικές κυρώσεις, αυτό είναι ένα θέμα μεταξύ του μαθητή, των γονιών του και του σχολείου.

XVII. Συμπληρωματικές συναντήσεις με τα εμπλεκόμενα μέρη θα πρέπει να οργανωθούν ξεχωριστά με σκοπό την πιθανή συνύπαρξη σε μεταγενέστερη ημερομηνία, αν ο μαθητής που έχει πέσει θύμα εκφοβισμού είναι έτοιμος και σύμφωνος. Αυτό μπορεί να έχει θεραπευτική δράση.

XVIII. Στις περιπτώσεις που ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός θεωρεί ότι η εκφοβιστική συμπεριφορά δεν έχει επαρκώς και κατάλληλα αντιμετωπιστεί μέσα σε 20 σχολικές ημέρες, θα πρέπει να το καταγράψει στο πρότυπο εγγραφής του Παραρτήματος 3.

XIX. Για να προσδιοριστεί αν μια υπόθεση εκφοβισμού έχει επαρκώς και κατάλληλα αντιμετωπισθεί ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός πρέπει, με βάση την επαγγελματική του κρίση, να λάβει τα ακόλουθα στοιχεία υπόψη:

- α) Εάν η εκφοβιστική συμπεριφορά έχει σταματήσει.
- β) Εάν τα οποιαδήποτε ζητήματα μεταξύ των μερών/πλευρών έχουν επιλυθεί όσο αυτό είναι εφικτό.
- γ) Εάν οι σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών/πλευρών έχουν αποκατασταθεί όσο αυτό είναι εφικτό.
- δ) Κάθε σχόλιο/ανατροφοδότηση που έλαβε από τα εμπλεκόμενα μέρη, τους γονείς τους ή τον Διευθυντή ή τον Υποδιευθυντή του σχολείου.

XX. Όταν ο γονέας δεν είναι ικανοποιημένος με τους χειρισμούς του σχολείου σε μια υπόθεση εκφοβισμού, σύμφωνα με τις διαδικασίες αυτές, οι γονείς θα πρέπει να λειτουργούν, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις διαδικασίες παραπόνων του σχολείου.

XXI. Σε περίπτωση που ένας γονέας έχει εξαντλήσει τις διαδικασίες παραπόνων του σχολείου και εξακολουθεί να μην είναι ικανοποιημένος, το σχολείο πρέπει να ενημερώσει τους γονείς για το δικαίωμά τους να απευθυνθούν στο σχολικό σύμβουλο παιδαγωγικής ευθύνης του σχολείου ή στον συμβουλευτικό σταθμό νέων.

6.11 Διαδικασίες για την καταγραφή της εκφοβιστικής συμπεριφοράς

Ο Σύλλογος Διδασκόντων και το ΕΠ.Ε.Σ. πρέπει να διασφαλίσουν ότι το σχολείο έχει σαφείς διαδικασίες για την επίσημη καταγραφή και αναφορά της συμπεριφοράς εκφοβισμού και αυτά πρέπει να τεκμηριώνονται στην αντικεκφοβιστική πολιτική του σχολείου. Όλα τα αρχεία πρέπει να διατηρούνται σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία περί προστασίας δεδομένων. Οι διαδικασίες του σχολείου για την καταγραφή και την υποβολή εκθέσεων εκφοβιστικής συμπεριφοράς πρέπει να ακολουθούν τα εξής:

I. Όλες οι εκθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των ανώνυμων αναφορών του εκφοβισμού πρέπει να ερευνώνται και να αντιμετωπίζονται από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό σύμφωνα με την επαγγελματική του κρίση.

II. Εάν έχει διαπιστωθεί από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό ότι έχει ασκηθεί εκφοβισμός, θα πρέπει να τηρηθούν τα κατάλληλα γραπτά αρχεία που θα βοηθήσουν τις προσπάθειές του για την επίλυση των ζητημάτων και την αποκατάσταση, όσο είναι εφικτό, των σχέσεων των εμπλεκόμενων μερών.

III. Ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός πρέπει να χρησιμοποιεί το πρότυπο εγγραφής στο

Σε κάθε περίπτωση το πρότυπο εγγραφής στο Παράρτημα 2 πρέπει να συμπληρώνεται πλήρως και να φυλάσσεται, καθώς και ένα αντίγραφο να παραδίδεται στον Διευθυντή του σχολείου.

6.12 Εκφοβισμός ως μέρος μιας συνεχούς συμπεριφοράς

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι η εκφοβιστική συμπεριφορά μπορεί να είναι μέρος μιας συνεχούς συμπεριφοράς και όχι ένα αυτόνομο, μεμονωμένο περιστατικό και σε ορισμένες περιπτώσεις η συμπεριφορά μπορεί να κλιμακωθεί σε σοβαρή σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση ή παρενόχληση. Για να εξασφαλιστεί ότι όλες αυτές οι περιπτώσεις αντιμετωπίζονται με τον κατάλληλο τρόπο, η πολιτική αντιεκφοβισμού του σχολείου πρέπει να προβλέπει κατάλληλες διασυνδέσεις με το γενικό κώδικα συμπεριφοράς καθώς και την δυνατότητα να γίνει η παραπομπή σε σχετικές εξωτερικές υπηρεσίες και αρχές, όπου ενδείκνυται. Σε περιπτώσεις όπου ένα σχολείο έχει σοβαρές ανησυχίες σε σχέση με τη διαχείριση της συμπεριφοράς ενός μαθητή, θα πρέπει να ζητηθεί η συμβουλή του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων.

6.13 Υποστήριξη για μαθητές που επλήγησαν από τον εκφοβισμό

Ένα πρόγραμμα στήριξης για τους μαθητές που έχουν υποστεί εκφοβισμό πρέπει να είναι σε λειτουργία. Τέτοιοι μαθητές μπορεί να χρειαστούν την παροχή συμβουλών ή και τις ευκαιρίες να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσουν την αυτοεκτίμησή τους, να αναπτύξουν τη φιλία και τις κοινωνικές δεξιότητές τους και έτσι να οικοδομήσουμε την αντοχή και την αντίσταση, όποτε αυτό είναι απαραίτητο.

Ένα πρόγραμμα στήριξης για τους μαθητές που συμμετέχουν στην εκφοβιστική συμπεριφορά πρέπει επίσης να είναι μέρος της διαδικασίας παρέμβασης του σχολείου. Οι μαθητές που συμμετέχουν στην εκφοβιστική συμπεριφορά χρειάζονται βοήθεια σε συνεχή βάση. Για τα άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση, θα πρέπει να αναπτυχθούν ευκαιρίες για να αυξήσουν τα συναισθήματα της αυτοεικόνας τους. Είναι, επομένως, σημαντικό το γεγονός ότι οι στρατηγικές μάθησης που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του σχολείου επιτρέπουν την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης του μαθητή. Οι μαθητές που συμμετέχουν σε εκφοβιστική συμπεριφορά μπορεί να χρειάζονται την παροχή συμβουλών για να τους βοηθήσουν να μάθουν άλλους

τρόπους να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους χωρίς να παραβιάζουν τα δικαιώματα των άλλων.

Οι μαθητές που παρατηρούν περιστατικά της εκφοβιστικής συμπεριφοράς θα πρέπει να ενθαρρύνονται να τα συζητήσουν με τους καθηγητές τους.

6.14 Η συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της αντιεκφοβιστικής πολιτικής

Η αποτελεσματικότητα της πολιτικής για την καταπολέμηση του εκφοβισμού του σχολείου θα πρέπει να υπόκειται σε συνεχή αναθεώρηση υπό το φως των περιστατικών εκφοβιστικής συμπεριφοράς που αντιμετωπίζονται. Το σχολείο θα πρέπει να προβλέπει την περιοδική εξέταση των στρατηγικών πρόληψης και παρέμβασης που ασκούνται. Έρευνες των μαθητών, το προσωπικό και οι γονείς μπορούν αν αξιοποιούνται σωστά, να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων κατά του εκφοβισμού και να εντοπίσουν τυχόν σημαντικές τάσεις συμπεριφοράς που μπορεί να ωφεληθούν από την έγκαιρη παρέμβαση.

Το Παράρτημα 2 για την καταγραφή και την αναφορά του εκφοβισμού στον Διευθυντή του σχολείου θα είναι μια πολύτιμη και εύκολα προσβάσιμη πηγή δεδομένων σε σχέση με την εκφοβιστική συμπεριφορά στο σχολείο. Τα δεδομένα που συγκεντρώνονται από τις εκθέσεις αυτές πρέπει να αντιπαραβάλλονται τακτικά, τουλάχιστον μία φορά σε κάθε σχολικό έτος και να αναλύονται με σκοπό την παρακολούθηση των επιπέδων της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και τον εντοπισμό τυχόν ιδιαίτερων προβλημάτων. Ένα αρχείο της ανάλυσης αυτής θα πρέπει να διατηρηθεί και να τεθεί στη διάθεση του συλλόγου διδασκόντων. Κατάλληλες απαντήσεις σε όλα τα ζητήματα που εντοπίζονται θα πρέπει να καταρτιστούν και να εφαρμοστούν.

Συνιστάται η εφαρμογή και η αποτελεσματικότητα της πολιτικής κατά του εκφοβισμού να συμπεριληφθεί ως στοιχείο της ημερήσιας διάταξης των συνεδριάσεων του Συλλόγου Διδασκόντων, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ανησυχίες σχετικά με την πολιτική ή την καλή διαβίωση των μαθητές μπορούν να μοιραστούν και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

7. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ-ΕΠΟΠΤΕΙΑ

7.1 Περιοδικές συνοπτικές εκθέσεις στο Σύλλογο διδασκόντων

Τουλάχιστον μία φορά κάθε σχολικό έτος ο Δ/ντής πρέπει να υποβάλει έκθεση προς το Σύλλογο διδασκόντων για τον καθορισμό:

I. Του συνολικού αριθμού των περιπτώσεων εκφοβισμού που έχουν αναφερθεί από την προηγούμενη έκθεση προς το Σύλλογο διδασκόντων.

II. Την επιβεβαίωση ότι όλες οι περιπτώσεις που αναφέρονται αμέσως παραπάνω, έχουν ήδη ή πρόκειται να αντιμετωπιστούν σύμφωνα με την αντιεκφοβιστική πολιτική του σχολείου και τις αντιεκφοβιστικές διαδικασίες για την την Β/θμια εκπαίδευση.

Τα σχετικά πρακτικά των συνεδριάσεων του Συλλόγου Διδασκόντων πρέπει να καταγράφουν τα παραπάνω, αλλά δεν θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα στοιχεία αναγνώρισης των μαθητών που ενεπλάκησαν σε εκφοβιστικές συμπεριφορές.

7.2 Ετήσια επισκόπηση από το Σύλλογο διδασκόντων

Ο Σύλλογος διδασκόντων σε συνεργασία με το ΕΠ.Ε.Σ. πρέπει να προβεί σε ετήσια εξέταση της αντιεκφοβιστικής πολιτικής του σχολείου και της εφαρμογής της από το σχολείο.

Μια τυποποιημένη λίστα ελέγχου που πρέπει να χρησιμοποιείται για την ανάληψη της αναθεώρησης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, προκειμένου να ολοκληρωθεί η λίστα ελέγχου, η εξέταση και η επανεξέταση συμπεριλαμβάνοντας τόσο ποσοτική και ποιοτική ανάλυση κατά περίπτωση, μεταξύ των διαφόρων στοιχείων της εφαρμογής της αντιεκφοβιστικής πολιτικής του σχολείου θα πρέπει να απαιτείται.

Το σχολείο πρέπει να θέσει σε εφαρμογή ένα σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση τυχόν περιοχών που εντοπίζονται για βελτίωση από την επανεξέταση.

Γραπτή ειδοποίηση ότι η αναθεώρηση έχει ολοκληρωθεί, πρέπει να τίθενται στη διάθεση του προσωπικού του σχολείου, να δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του σχολείου και παρέχεται με στον Σύλλογο Γονέων. Η ίδια αναφορά θα πρέπει να κοινοποιείται στον σχολικό σύμβουλο παιδαγωγικής ευθύνης και στο ΕΠΕΣ του σχολείου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Πρακτικές συμβουλές για την οικοδόμηση μιας θετικής κουλτούρας και κλίματος στο σχολείο

Τα παρακάτω είναι μερικές πρακτικές συμβουλές για άμεσες ενέργειες που μπορούν να ληφθούν για να βοηθήσουν στην οικοδόμηση μιας θετικής κουλτούρας και κλίματος στο σχολείο και να βοηθήσουν στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς εκφοβισμού.

-Λειτουργείτε ως πρότυπα συμπεριφοράς που επιδεικνύει σεβασμό προς όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας ανά πάσα στιγμή.

- Διδάξτε τους μαθητές πως να μιλάνε, πως να συμπεριφέρονται, πως να ενεργούν, πως να ακούγονται, πως να αισθάνονται επιδεικνύοντας σεβασμό, τόσο στην τάξη αλλά και παντού στο σχολείο.

- Δώστε τα βασικά μηνύματα σεβασμού στις τάξεις, σε χώρους συγκέντρωσης και γύρω από το σχολείο και εμπλέξτε τους μαθητές στην παραγωγή αυτών των μηνυμάτων.

- Προτρέψτε τους μαθητές να συμπεριφέρονται καλά, παρατηρήστε και αναγνωρίστε την επιθυμητή σεβαστική συμπεριφορά παρέχοντας θετική προσοχή.

- Με συνέπεια αντιμετωπίστε τη χρήση των διακρίσεων και της υποτιμητικής γλώσσας στο σχολείο, αυτό περιλαμβάνει την ομοφοβική και την ρατσιστική γλώσσα και τη γλώσσα που υποβαθμίζει τους μαθητές με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

- Δώστε εποικοδομητική ανατροφοδότηση στους μαθητές σχετικά με το σεβασμό και την ευγενική αποτελεσματική επικοινωνία.

-Έχετε ένα σύστημα ενθάρρυνσης και ανταμοιβών για την προώθηση της επιθυμητής συμπεριφοράς και τη συμμόρφωση με τους κανόνες του σχολείου.

- Διδάξτε στους μαθητές την κατάλληλη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να συμμορφώνονται με τους κανόνες του σχολείου σχετικά με το κινητό τηλέφωνο και τη χρήση του διαδικτύου. Παρακολουθείτε συνέχεια τους μαθητές που αγνοούν τους σχετικούς κανόνες.

- Αναζητήστε την ενεργό συμμετοχή των γονέων ή και του Συλλόγου Γονέων σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης γύρω από τα social media.
- Προωθήστε ενεργά το δικαίωμα του κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας να είναι ασφαλές στο σχολείο.
- Επισημάνετε και διδάξτε τους κανόνες του σχολείου σε γλώσσα φιλική προς το μαθητή στην τάξη και στους κοινόχρηστους χώρους.
- Όλο το προσωπικό μπορεί ενεργά να προσέξει για τα σημάδια της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.
- Βεβαιωθείτε ότι υπάρχει επαρκής επιτήρηση στην αυλή του σχολείου.
- Το προσωπικό του σχολείου μπορεί να παροτρύνει τους μαθητές να εντοπίσουν «κρυφά σημεία» εκφοβισμού και «επικίνδυνες ώρες» για τον εκφοβισμό στο σχολείο. Τα «κρυφά σημεία» τείνουν να είναι στην αυλή του σχολείου ή σε υπαίθριους χώρους, αποδυτήρια, διαδρόμους και άλλες περιοχές που δύσκολα εποπτεύονται. Οι «επικίνδυνες ώρες» πάλι τείνουν να είναι σε στιγμές όπου υπάρχει λιγότερη εποπτεία, όπως όταν οι μαθητές βρίσκονται στην αυλή του σχολείου ή μετακινούνται στις αίθουσες διδασκαλίας.
- Υποστηρίξτε τη δημιουργία και το έργο των μαθητικών συμβουλίων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Πρότυπο για την καταγραφή της συμπεριφοράς εκφοβισμού

Φόρμα καταγραφής συμπεριφοράς εκφοβισμού

1. Στοιχεία αποδέκτη/αποδεκτών εκφοβισμού

A/A	ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	Τμήμα

2. Στοιχεία μαθητών που έχουν εμπλακεί

A/A	ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	Τμήμα

3. Ποιος αναφέρει το γεγονός	
Εμπλεκόμενος μαθητής	
Άλλος μαθητής	
Γονέας	
Εκπαιδευτικός	
Άλλος	

4. Τοποθεσία του συμβάντος	
Προαύλιο	
Τάξη	
Διάδρομος	
Τουαλέτες	
Σχολικό λεωφορείο	
Άλλη	

5. Στοιχεία ατόμου που αναφέρει το γεγονός

6. Είδος συμπεριφοράς εκφοβισμού

Σωματική βία		Κυβερνοεκφοβισμός	
Καταστροφή περιουσίας		Απειλητικά σχόλια	
Απομόνωση/αποκλεισμός		Διάδοση κακόβουλων φημών	
Κοροϊδευτικά σχόλια		Άλλο (προσδιορίστε)	

7. Εκφοβισμός που βασίζεται στην ταυτότητα (identity-based bullying)

Ομοφοβία	Ανικανότητα	Ρατσισμός	Νομάδες (π.χ ΡΟΜΑ)	Άλλο (προσδιορίστε)

8. Σύντομη αναφορά του περιστατικού και των επιπτώσεών του

9. Περιγραφή των ενεργειών αντιμετώπισης του περιστατικού

Ημερομηνία Καταγραφής

.../.../.....

Ημερομηνία Υποβολής
στο Δ/ντη

.../.../.....

.....
Υπογραφή εκπαιδευτικού που
καταγράφει το περιστατικό